

AVALUACIÓ DE LA COMPETÈNCIA ORAL

Mònica Sanz-Torrent

Llicenciada en Psicologia per la Universitat de Girona. Va fer estudis de postgrau a l'Institut de Ciències de l'Educació de la mateixa Universitat i és doctorada en Ciència Cognitiva i Llenguatge a la Universitat de Barcelona.

És professora catedràtica del Departament de Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació de la Universitat de Barcelona (UB). Ha estat professora i/o col·laboradora docent de la UdG, UNED, UOC i URL. La seva docència i recerca actual se centra en l'àrea del llenguatge i la comunicació, i sobre l'adquisició i els trastorns orals i escrits així com altres trastorns d'aprenentatge.

La llengua, escrita o oral, és l'instrument principal del coneixement a l'escola i bàsic pel desenvolupament de moltes competències. Una alteració en el seu desenvolupament pot tenir conseqüències negatives per a l'adquisició d'altres aprenentatges, com l'escriptura o la lectura i, fins i tot, les matemàtiques.

El llenguatge ens permet descriure, representar-nos i classificar el món, expressar els nostres estats interns, emocions i pensaments, comprendre, intercanviar informació, interaccionar i relacionar-nos amb els altres, compartint i cooperant, i ens permet influir

en els altres i ajudar-nos a regular els propis comportaments. Ser **competent lingüísticament i comunicativament** serà aconseguir tenir uns coneixements i habilitats que ens permetin comunicar-nos i utilitzar el llenguatge de manera eficaç. **Avaluar la competència oral del llenguatge** oral implica situar el nivell de desenvolupament lingüístic d'un nen o d'una nena en relació al desenvolupament típic i poder determinar si hi ha algun alentiment o alguna alteració en la seva adquisició, quina és i si aquesta afecta un o diversos components del llenguatge o, si també, altres aspectes.

La **valoració del llenguatge oral és difícil** i sovint implica força dedicació i atenció individual. No obstant això, observar i valorar la conducta i els coneixements lingüístics del nens i nenes ens permetrà poder dirigir esforços a millorar i/o estimular la comunicació i el llenguatge o bé a orientar el tractament o la intervenció o l'estimulació precoç en els casos sospitosos de tenir un endarreriment rellevant. Els mestres poden ser un dels primers informants d'alguna preocupació respecte a l'adquisició o el desenvolupament de la llengua oral per part d'algun alumne. És a dir, un primer avís d'estar atents i vigilants, d'orientar cap a una avaluació més extensa i prendre decisions sobre com estimular o reforçar a l'aula aquelles àrees més compromeses.

(...) observar i valorar la conducta i els coneixements lingüístics del nens i nenes ens permetrà poder dirigir esforços a millorar i/o estimular la comunicació i el llenguatge o bé a orientar el tractament o la intervenció o l'estimulació precoç en els casos sospitosos de tenir un endarreriment rellevant

Cal detectar dificultats de manera primerenca

Cal assegurar la base oral del llenguatge, la seva bona adquisició, estructuració i automatització donat que serà la bastida per a l'adquisició d'una altra modalitat del llenguatge com és el llenguatge escrit (lectura i escriptura) i també per a altres aprenentatges acadèmics posteriors. La llengua, escrita o oral, és l'instrument principal del coneixement a l'escola i bàsic per al desenvolupament de moltes competències. Una alteració en el seu desenvolupament pot tenir conseqüències negatives per a l'adquisició d'altres aprenentatges, com l'escriptura o la lectura i, fins i tot, les matemàtiques. Una mala

comprensió del llenguatge pot estar darrera de moltes dificultats acadèmiques així com una dificultat en l'expressió del llenguatge també pot tenir repercussions en l'aprenentatge escolar i també emocional, conductual i social. La prevenció i estimulació primerenca i una bona avaluació serà la clau de l'èxit per a un millor pronòstic o per poder minimitzar o compensar conseqüències negatives d'una mala competència lingüística o comunicativa.

una dificultat en l'expressió del llenguatge també pot tenir repercussions en l'aprenentatge escolar i també emocional, conductual i social.

Com fer-ho? “Orelles i ulls entrenats”

Cal aprofitar qualsevol activitat o exercici que utilitzi paraules per observar l'ús del llenguatge que fa el nen o la nena. Qualsevol activitat que utilitzi el llenguatge en parlar o en escoltar es pot utilitzar per estimular, valorar i avaluar la competència del nen o la nena. És necessari, per tant, aprofitar activitats i rutines de l'aula per observar el comportament lingüístic dels nens i les nenes.

És necessari, per tant, aprofitar activitats i rutines de l'aula per observar el comportament lingüístic dels nens i les nenes.

També es poden fer activitats diverses d'aprenentatge que siguin un context ideal per observar comportaments lingüístics: des de formats de teatralització i simulació (jocs de rols) a jocs de paraules (endevinalles, embarbussament, etc.) o projectes de cooperació en grup. Cal tenir “orelles entrenades” per estar atents a com el nen s'expressa (producció del llenguatge) i afegir-hi uns “ulls entrenats” per també veure com el nen o la nena comprèn (llenguatge receptiu) les explicacions acadèmiques, les instruccions de les activitats o les interaccions amb els companys.

Cal tenir “orelles entrenades” per estar atents a com el nen s'expressa (producció del llenguatge) i afegir-hi uns “ulls entrenats” per també veure com el nen o la nena comprèn (llenguatge receptiu) les explicacions acadèmiques, les instruccions de les activitats o les interaccions amb els companys.

Es pot avaluar el llenguatge receptiu (comprensió) o expressiu (producció) i segons els components del llenguatge: fonètica/fonologia, lèxic/semàntica, morfo/sintaxi i pragmàtica/comunicació. Segons el moment evolutiu, prendran més importància uns aspectes o uns altres. A la taula següent es presenten alguns dels aspectes generals rellevants per a l'avaluació segons cada període escolar.

Alguns aspectes del desenvolupament del llenguatge oral en l'educació primària i secundària.

		Cicle inicial	Cicle mitjà	Cicle superior	ESO
Producció	Fonologia <i>Com parla? Com pronuncia?</i>	Majoria de fonemes adquirits. Alguns processos d'adaptació fonològica (Possibles errades en /s/ /z/ /ʎ/ /dʒ/, substitució fonemes, reducció diftongs/ grups consonàntics).	Fonemes adquirits. Quasi cap error fonètic/fonològic.	Bona pronunciació. Fluïdesa.	Bona fluïdesa.
	Lèxic/Semàntica <i>Com és el seu vocabulari?</i>	Vocabulari d'ús freqüent. Varietat de tipus de paraules contingut (noms, verbs, adjectius, adverbis) i funció (articles, preposicions, pronoms). Inici de termes temporals i lògics i connectors.	Ús paraules infreqüents. Vocabulari més extens. Inici ús de significats no literals (metàfores, frases fetes).	Ampliació del lèxic. Vocabulari semànticament més abstracte.	Vocabulari més abstracte i especialitzat. Xarxes semàntiques més complexes.
	Morfosintaxi <i>Com construeix les frases?</i>	Recursos gramaticals bàsics adquirits. Discurs amb històries aïllades.	Estructures gramaticals complexes. Discurs parcialment connectat.	Discurs connectat, Desenvolupament habilitats narratives.	Perfeccionament discurs connectat i textos expositius. Coherència i cohesió.
	Comunicació/Pragmàtica <i>Com es comunica amb els altres? Com usa el llenguatge? És un bon conversador?</i>	Inici habilitats conversacionals. Respectar torns de parla.	Ús de llenguatge no literal. Desenvolupament habilitats conversacionals Pren iniciatives.	Ús de llenguatge no literal. Desenvolupament habilitats conversacionals.	Perfeccionament habilitats conversacionals. Ajusta el llenguatge al context.
Comprensió	Comprensió <i>Compren les explicacions o les instruccions? Segueix bé els intercanvis comunicatius?</i>	Comprensió total de llenguatge simple i vocabulari freqüent. Comprensió parcial d'estructures gramaticals complexes o discurs connectat.	Comprensió metàfores, segones intencions, Ironia, la mentida i frases fetes.	Comprensió d'estructures gramaticals o discurs connectat complex.	Comprensió de vocabulari poc freqüent i d'estructures gramaticals o discurs connectat més complex.

Font: M. Sanz-Torrent

Activitats i tasques per avaluar

Es poden dissenyar o utilitzar altres tasques més específiques per avaluar el llenguatge: en l'àmbit fonètic/fonològic es poden fer exercicis practicant diferents **fonemes i estructures sil·làbiques** o d'altres discriminant diferents fonemes (distingir parells mínims -rosa/rossa, per exemple). Es poden fer exercicis que siguin de **repetició de paraules inventades** (pseudoparaules) per veure si tenen dificultats perceptives/fonològiques o de memòria fonològica o bé tasques de **repetició de frases**, que contempla també altres aspectes més gramaticals. Altres tipus d'exercicis possibles són els que impliquen **denominació d'imatges**, que avaluen el vocabulari productiu o **tasques de fluïdesa i evocació** com dir paraules que comencin amb una lletra (fonològic) o noms d'animals (semàntica) durant un minut, o bé activitats **d'assenyalament d'imatges associades a una paraula o a una frase**, que avaluen el vocabulari receptiu i/o la comprensió d'estructures morfosintàctiques, o fer **definicions i classificacions** de paraules per veure com representa significats i els trets semàntics de les paraules.

Hi ha diversos **contextos** que poden facilitar avaluar el llenguatge:

- Els nens i nenes entre els sis i els deu anys han d'esdevenir participants actius en una **conversa** i han d'anar adquirint diverses habilitats pragmàtiques i discursives, com saber iniciar, mantenir i finalitzar una conversa, ser adequat al moment i al context, demanar informació i retroalimentació, tenir en compte els coneixements, creences i pensaments de l'interlocutor i el context compartit, etc. (Karmiloff i Karmiloff-Smith, 2001). Mantenir una **conversa o un diàleg** amb el nen o la nena ens permetrà veure com es desenvolupa en el terreny comunicatiu i pragmàtic (ús del llenguatge en un context determinat). Com comprèn els intercanvis comunicatius i les seves regles, si té iniciativa, si segueix el tema i l'expandeix, si respecta els torns de parla, si és cooperatiu en la conversa. Alhora, permetrà veure com posa en joc els seus coneixements i recursos lingüístics i valorar de manera simultània els diferents components del llenguatge (fonologia, morfosintaxis, lèxic/semàntica i pragmàtica).

*Mantenir una **conversa o un diàleg** amb el nen o la nena ens permetrà veure com es desenvolupa en el terreny comunicatiu i pragmàtic (ús del llenguatge en un context determinat). Com comprèn els intercanvis comunicatius i les seves regles, si té iniciativa, si segueix el tema i l'expandeix, si respecta els torns de parla, si és cooperatiu en la conversa.*

- **Una descripció o una narració.** La narració és un gènere discursiu que el nen i la nena anirà adquirint en la infància, i suposarà l'aprenentatge i la pràctica d'habilitats discursives que es perllongaran fins als dotze anys (Berman i Slobin, 1994). Descriure imatges, situacions o bé explicar esdeveniments o narracions requereix manejar molts coneixements lingüístics i cognitius. Són contextos que permeten avaluar quasi tots els components del llenguatge. Es pot veure com pronuncia i quines paraules utilitza, els seus recursos morfosintàctics i gramaticals. L'ús de frases complexes i el discurs connectat. Veure la coherència i la cohesió en el seu discurs. L'estructura narrativa i també el contingut narratiu. De la mateixa manera, una re-narració, és a dir, tornar a narrar un conte o un relat escoltat prèviament i/o contestar preguntes sobre un text oral també ens donarà pistes del grau de comprensió prèvia i de la seva capacitat d'explicar esdeveniments i el seu coneixement del món.

Existeixen **escales, tests i proves observacionals i/o estandarditzades** que permeten avaluar de manera més sistemàtica i estructurada el llenguatge i altres aspectes del desenvolupament infantil i en alguns casos tenir referències sobre el nivell assolit (puntuacions típiques, barems per edat, percentils, edat lingüística, etc.). Algunes d'elles són escales com *Bayley BSID, Currículo Carolina, EOD, Reynell*, i tests i proves com *AREL, AREPA, BLOC, BOEHM, CEG, CELF, CREVT, EDAF, ELA, ELCE, ELI, Evaluación fonològica habla infantil, IPTA, PAF, PEABODY, PLON, PseudoCAT, 'The Spider story' (versió catalana), Tests GRECIL, Test inintel·ligibilitat, Test Pseudopalabras, The bus story, TROG, TSA*, entre altres.

*Existeixen **escales, tests i proves observacionals i/o estandarditzades** que permeten avaluar de manera més sistemàtica i estructurada el llenguatge i altres aspectes del desenvolupament infantil i en alguns casos tenir*

referències sobre el nivell assolit (puntuacions típiques, barems per edat, percentils, edat lingüística, etc.).

L'ús de **críteris específics o llistes de comprovació** (*checklists*) és una bona eina orientativa per detectar senyals d'alerta i poder fer derivacions al més aviat possible, especialment de la part pragmàtica i comunicativa que sovint és la més fàcil d'identificar.

A continuació es mostra un exemple adaptat a partir d'ítems d'aquests llistats (CCC-2 de Bishop, 2006 i Damico, 1985) i de propostes d'altres autors: Catts (1997) i Justice i col·legues (2002).

Llista de comprovació de dificultats lingüístiques i comunicatives educació

<i>Fonologia</i> S'equivoca amb les paraules llargues o infreqüents? Parla sovint de manera intel·ligible? Comet errors al pronunciar paraules?	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
<i>Vocabulari</i> Té una parla poc fluida, amb interrupcions, pauses i ús d'interjeccions? Li costa trobar la paraula que vol dir? Utilitza vocabulari poc específic tipus "això", "aquest", "allò", "aquí", "així"? Confon el significat d'algunes paraules?	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
<i>Morfosintaxi i discurs</i> No dona suficient informació quan dona instruccions? Li costa planificar el discurs o la narració? A vegades fa oracions molt desordenades o es deixa paraules en les frases? A vegades s'equivoca al conjugar els verbs i fer concordances de subjecte-verb o de article-nom o s'equivoca al dir articles, preposicions, pronoms, adverbis, etc.? Confon plurals/singulars, femení/masculí o els concorda malament? Fa frases curtes?	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO
<i>Comprensió</i> Necessita que se li repeteixi moltes vegades perquè entengui el què se li diu? Té dificultat en comprendre una narració oral? No demana aclariments dels missatges ni pregunta quan no entén una paraula?	SÍ	NO
	SÍ	NO
	SÍ	NO

Font: M. Sanz-Torrent. Elaborat a partir de Bishop, (2006), Catts (1997), Damico, (1985) i Justice i et al (2002)

Altres maneres més “naturals”, però també més costoses en temps i dedicació, són les **mostres de parla**. Consisteix en el registre i transcripció de la parla espontània o semi-dirigida del nen o la nena. Cal incitar una situació de joc o d'interacció que implica l'ús del llenguatge (descripció d'imatges, fer activitats de joc simbòlic, explicar un conte o un esdeveniment, mantenir una conversa, etc.). Es poden usar diversos formats per a la seva transcripció (CHILDES/SALT) i protocols per a la seva anàlisi i/o graelles per al seu buidatge. A partir de l'anàlisi de les mostres de parla, es pot fer un **perfil lingüístic** acurat i personalitzat que indica els punts forts i dèbils de la seva competència. Es poden veure especialment quines són les principals errades que realitza. Cal estar atents si fa alguna errada o bé omet algun fonema o alguna síl·laba en la seva producció, si també erra o omet algunes paraules funció (articles, pronoms, preposicions, conjuncions), o té dificultats amb els verbs i la flexió verbal (morfemes de temps, número, persona, mode) o errors amb la concordança (fer concordar subjecte-verb, article-nom, etc.). També si li costa trobar les paraules (accés al lèxic) i té poca fluïdesa o si té un vocabulari pobre amb paraules molt freqüents o tipus comodí. Si li costa seguir la conversa o el fil de la narració, si té dificultat a fer frases llargues i coordinades, lligant les idees i els esdeveniments que vol explicar. Ara bé, l'anàlisi d'això sempre dependrà del moment evolutiu i l'edat que el nen o nena tingui i de la comparació amb l'adquisició típica del llenguatge.

*A partir de l'anàlisi de les mostres de parla, es pot fer un **perfil lingüístic** acurat i personalitzat que indica els punts forts i dèbils de la seva competència.*

Finalment, tenir un **registre periòdic** de mostres de parla o bé d'altres tasques lingüístiques o observacions realitzades, també pot ajudar a veure l'evolució i el curs que segueix el nen i com respon a l'estimulació i al treball realitzat en la construcció del llenguatge, aquesta eina cognitiva tan important pel seu desenvolupament personal i social.

Referències

Berman, R.A. i Slobin, D.I. (1994). *Relating events in narrative: A cross-linguistic developmental study*. Hillsdale, NJ: L. Erlbaum.

Bishop, D. V. (2006). *CCC-2: Children's Communication Checklist-2*. Pearson.

Catts, H. W. (1997). The early identification of language-based reading disabilities. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 28(1), 86-89.

Damico, J. (1985). Clinical discourse analysis: a functional approach to Language assessment. Communication skills and classroom success. A S. S. Simon, *Communication Skills and Classroom Success: Assessment of Language-learning Disabled Students*. San Diego: College-Hill Press.

Justice, L. M., Invernizzi, M. A. i Meier, J. D. (2002). Designing and implementing an early literacy screening protocol. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*.

Karmiloff, K. i Karmiloff-Smith, A., (2001). *Pathways to language: From fetus to adolescent*. Harvard University Press.